

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Цыху Хуэфацэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалтэ

Дунейпсо кэрал зэгухэныгэм и зэхуэсу 1948 гэм дыгъэгъазэм и 10-м щылам кышщаттац 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкIэ.

Дунейпсо Кэрал Зэгухэныгэм (ДКЪЗ) и Зэхуэсым егъэIур;

Дунейпсо цыхугэм кыхиубыдэ дэтхэнэ зы цыхури зэгухэныгэри;

мы джэпсалтэр сытым шыгъуи я нэгум щлагъэтурэ мыбы кышщыхэщ цыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгэхэмрэ я нэлэ зэрытрагъэтым, хуащI лъытэныгэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукIэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кIуэцIхэми дунейпсоми кIуэхукIэ нэхъри зыщызужь амалхэр зыхуагъэщхъэпурэ мы зэгухэныгэхэмрэ хэт кэралхэм езым я лъэпкэхэри, я унафэм щлагъэт нэгъуэщI кэралхэм я лъэпкэхэри кызэщIиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щыпIи мы цыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгэхэмрэ лъэщу щызрагъэкIуэным, кышщаттэным, шагъэзэщIэным хуцIэкъунхэу,

цыху хуэфацэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкэхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалтэр.

1-нэ пычыгъуэ

Цыху псори щхъэхуити, я щыхымырэ я хуэфацэхэмрэкIэ зэхуэдэу кьалтхур. Акъылрэ зэхэщIыкI гъуазэрэ яIэщи, зыр зым зэкъуэш зэхэщIэ яку дэлгъу зэхуштыт хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури зэхуэдэу хуитц мы джэпсалтэм хэт цыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цыхубз-цыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иIыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщI еплъыкIэу иIэм, лъэпкыу е цыху гупу кызыхэкIам, мылкъуу иIэм, кышщалтхуа-кызыдалтхуам емылгытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкIуэтэныгээншэу.

КъинэмыщIауэ, кэрал щхъэхуити, нэгъуэщIым и унафэ щIэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыIи, нэгъуэщIу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей кэралым и цыхуу щытми дэтхэнэ зы цыхум зэхэгъэжныгъэ хуащI хъунукъым зыщыщ кэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо кэралхэм я зэхуакум щIэлэ статусым кыыхэкIыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфацэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти щылыIу плъытэ е щIылыпIэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щIыкIэуи щылыIыгъэр, щылыI щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхъэллэ хъунукъым, залымыгъэкӀэ, цӀыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыӀин хуэдэкӀэ удзекӀуэ, апхуэдэ тезыр теплъхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцӀ дэнэ щӀыплӀи цӀыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалгытэнэ.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхури къэрал хабзэм и пащхъэ щызэхуэдэщ икӀи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэшхъэпэнэ хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцӀ мы джэпсалъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхуцӀафэхми, апхуэдэ ІуэхуцӀафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми къыщахъумэнэ.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэщ хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипӀэс цӀыху хуэфашцӀхэр зыкъутэ ІуэхуцӀафэ къыщыхъукӀэ хуитыныгъэ зиӀэ хеяцӀэхэм зыхуигъэзэнэу, зыкъыригъэхъумэнэ.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхури лажъэ имыӀэу яубыд, ягъэтӀыс е егъэзыгъэкӀэ нэгъуэцӀӀ щӀыплӀэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхуми хуитыныгъэ иӀэщ и хуэфашцӀхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукӀэ икӀи езым зы лажъэ къыщытралъхъэкӀэ зыми фӀэмылӀыкӀ, зыми и унафэм щӀэмыт, имытӀельхъэ хеяцӀэ щхъэхуит псэхуитыр захуагъэкӀэ икӀи нахуэуэ и Іуэхум иригъэплгыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щӀапхъэджагъэ зытралъхъэ дэтхэнэ зы цӀыхури зиухиижын зыхуэныкъуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищӀэгъу нахуэм и кӀэхуы, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункӀэ хейуэ къалыгътэр, мыхеифэ къраплъыркъым.
2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щӀицӀэм щыгъуэ къэрал хабзэкӀэ е Дунейпсо хабзэкӀэ щӀапхъэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зэрицӀам е ищӀапхъэу къащыхъу зэримыщӀам щхъэкӀэ. Хэти щӀапхъэджагъэ щӀицӀам щыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тралъхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхум и гъащӀэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщӀэ щӀыкӀэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цӀэм къеӀусэ Хэти хуитыныгъэ иӀэщ мыпхуэдэ къыхэзэрыхъныгъэхэм къэрал хабзэкӀэ зыкъыщыригъэхъумэнэ.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэщ дэтхэнэ зы къэралы и щӀыналъэм щхъэхуиту щызекӀуэну, щыпсэунэ.
2. Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэщ езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иӀапхъукӀыну икӀи щӀэрыщӀэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэщ залымыгъэ/лей къыщрахым и щхъэр нэгъуэцӀӀ къэрал иригъэзыну, щхъэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхъэпэнэ.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щіәпхъэджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухъам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ Іуэхущіафэхэм къыхэкІ дауэдапщэхэм шыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхъэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІәщ зы къэралым и цІыхуу щытыну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхур зицІыхуу щыт къэралым щхъэусыгъуэншэу хэбгъэкІ е нэгъуэщІ къэралым и цІыху хъуну иІә хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжь ирикъуа дэтхэнэ зы цІыхухъуми цІыхубзми хуитыныгъэ иІәщ къызыхэкІа лъәпкъым, зи цІыхуу щыт къэралым е дину иІыгъым къыхэкІ пэрыуэгъу къыхуэмыуву, хуиту къишэну, дэкІуэну, унагъуэ иухуэну.
2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зэзэгъныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я щхъэхуитыныгъэ пэжрэ я фІәфІныгъэ икъурәкІә яухуэр.
3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъәпкъ псәукІәм и лъабжьэ нэхъыщхъэщІ, жыләми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІәщ езым и унейуэ е нэгъуэщІхэр иІэхъэгъууэ мылгъу зригъәІәну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхур щхъэусыгъуэншэу и мылгъу пәІәщІә е лъымыІәсыф пщІы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум гупсысә, зэхашІә икІи дин хуитыныгъэ иІәщ. Мы хуитыныгъэм къызэщІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щәхуу) и тхъэхуәІуэрыщІәнхэр, и динкІә щІәпхъэхэр нэрылгъагъуу яригъәщІән, игъәзэщІән хуитыныгъәри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІәщ зэрыхуейуэ гупсысәну, и гупсысэхэр къиІуәтәну. Мы хуитыныгъэм хәтщ цІыхур и гупсысэхэм къыхәкІкІә зыми къимыгъәгумәщІыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылгытауэ щІәныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуәдәрәй гъуәгукІи къәхутән-къәпщытән, зыІәрыгъэхән хуитыныгъәри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хәти хуитыныгъэ иІәщ Іәщәншәу, зауэ-банәншәу зәхуәсыну, хасә иухуәну, ухуа хасәм хыхъәну.
2. Хәти зы хасә хыхъәну ебгъәз хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІәщ занщІәу езым е хуиту къыхиха и лІыкІуэхэм я ІәкІә къэралым и зегъәкІуән Іуэхухэм хыхъәну, хәІәбәну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІәщ и къэралым цІыхубәм къыхузәригъәпәщ амалхэр зэхәгъәжыншәу, псом хуәдәу зыхуигъәщхъәпәну.
3. Хъыкумәт Іәщхъәтетныгъәм и лъабжьэр къэралым и цІыхубәм и фІәигъуэныгъәрщ. А фІәигъуэныгъэр утыку къохъэр щәху щІыкІәм тет хәхыныгъэ хуит захуэхәу е цІыхухәм я фІәигъуэныгъэхэр щхъәхуит-псәхуиту къызәрагъәлгъәгъуәфыну гъәпса нәгъуәщІ щІыкІәхәу, зи ныбжь ирикъуа цІыху псоми яхуәІухауә, я ІәІәтхәми зәхуәдә гуащІә яІәуэ, пІалгъә гъәнәхуакІә къытрагъәзәжхәмкІә.

22-нэ пычыгъуэ

Цыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуэфащэщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдIэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цыхугъэрэкIэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икIи щIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ лэжъэну, и Iуэхур хуиту кыыхихыну, захуагъэкIэ икIи хуэфI амалхэмкIэ лэжъэну икIи Iуэхуншагъэм кыщцахъумэну.

2. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Iуэху папщIэ зэхуэдэ лэжъапщIэ къратыну.

3. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри цыхум хуэфэщэн псэукIэ иIэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылгыIэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкIэ щIэгъэбыдауэ зы псэукIэ амал къезытын зы лэжъапщIэ хуэфI кыIэрыхъэну.

4. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езым и флагъэ папщIэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшам хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ зигъэпсэхуэну, и нэгү зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лъэжъэгъуэ пIалъэр цыху хуэфащэ щапхъэм иту кыыхуагъэпсыну, пIалъэ гъэнэхуакIэ и лъэжъапщIэри къратурэ гъэпсэхуакIуэ дэкIыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфащэ иIэу псэун папщIэ шхыныгъуэ, фащэ, унэ икIи медицинскэ дэлэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иIэщ, Iуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икIи езым имыIэщIагъэ Iуэхугъуэхэм кыыхэкI амалыншагъэ, тхъэмыщкIагъэ кыылгысу щытмэ кыщцахъумэну, кърагъэлыну.

2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яIэщ хэхауэ кыкIэлъыплъынхэу, кыдэлэпыкъунхэу. Зэрыша зэлI-зэфыз и бынуи зэмыщхъэгъусэхэм кьалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхур хуитщI гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащIэ дыдэу къапщтэмэ икIи лъабжъэ гъэсэныгъэр ахышэншэщ. ПэщIэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэлэнкIэ амал зимыIэуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икIи IэщIагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэлухагъэнуу. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэлухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елгытауэ.

2. Гъэсэныгъэр цыхум и цыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфIыу гъэпсауэ икIи цыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащI щIыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щIигъэбыдэным хуэунэтIауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыхухэр хушIигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулгытэ, зэгурыIуэ, зэхуэфIыныгъэ, зэныбжъэгъугъэ дэлъыну икIи мамырныгъэр кыихъумэн папщIэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкIуэкI лъэжъыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур кыыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иIэщ цыхубэм и щIэнхабзэ гъащIэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щIэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икIи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ илэщ езым кыигъэщIа щIэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ IэщIагъэхэм мылгъуу, пщIэуэ, щIыхъуэ кыпэкIуэу хъуар кыыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашщэщ мы джэпсалгъэм кыщыхэщ цIыху хуэфашщэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщIэфыну зы социалнэ икIи дунейпсо гъэпсыкIэ системэ щыIэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цIыхугъэм хуиту икIи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цIыхубэ жылагъуэми къэралми хуищIэжыпхъэ пщэрылгъэр илэщ.

2. Хэти и хуэфашщэхэр зыщыхуигъэщхъэпэкIэ икIи и хуитыныгъэхэр щызэрихъэкIэ, нэгъуэщIхэм я хуэфашщэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щIыхъ, лъытэныгъэ кыыхуегъэщIын икIи демократическэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкIэр, щыIэкIэр егъэфIэкIуэным и амалхэр къэхъума хъун папщIэ хэхауэ къэрал хабзэкIэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цIыху хуэфашщэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурылгъ-гурыщIэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалгъэм кыыхуубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаIуэ хъунукъым мыбы кыщциIуэтыкIа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр илэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэрали, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
